

نگاهی جامعه‌شناختی بر اشعار

فروغ فرخزاد

گفت و گو

با

ح. ا. تنهایی

لیلا شعبانی

پیشین

زمستان ۱۳۹۳

سرشناسه	:	تنهایی، حسین ابوالحسن، ۱۳۳۰ مصاحبه‌شونده
عنوان و نام پدیدآور	:	نگاهی جامع‌شناسانه بر اشعار فروغ فرخزاد گفتگو با ج. ا. تنهایی / لیلا شعبانی
مشخصات نشر	:	تهران: بهمن برنا، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	:	۸۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۸۰۲۳-۶۴-۰ هریال
تمییزات فهرست‌نویسی	:	فایا
موضوع	:	تنهایی، حسین ابوالحسن، ۱۳۳۰ مصاحبه‌ها
موضوع	:	فرخزاد، فروغ، ۱۳۱۲-۱۳۳۵، نقد و تفسیر
موضوع	:	شعر فارسی، قرن ۱۴، جنبه‌های اجتماعی
موضوع	:	شعر فارسی، قرن ۱۴، تاریخ و نقد
شناسه افزوده	:	شعبانی، لیلا، ۱۳۵۵، مصاحبه‌گر
ر. ک. جلد	:	PIR ۸۱۶۴/ت ۸۱۳۹۲
رده‌بندی دیویی	:	۶۲/۱۵۸
شماره ثبت کتاب	:	۲۳۶۴۵۲۷

بهمن برنا

نگاهی جامع‌شناسانه بر اشعار فروغ فرخزاد

گفتگو با دکتر حسین تنهایی / گفتگوگر: لیلا شعبانی

طرح جلد: سیاوش تصاعدیان

ناشر: بهمن برنا

صفحه‌آرایی: بهمن برنا

لیتوگرافی: دریا

چاپ و صحافی: بهمن

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۰۲۳-۶۴-۰

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

تلفن انتشارات: ۸۸۰۰۸۹۳۶-۸۸۰۰۸۹۳۱

www.bahmanborna.ir

bahmanborna@yahoo.com

مقدمه‌ی گفت‌وگوگر /

گاهی حس می‌کردم که به دنبال خواهر گمشده یا دوست نازنین گمشده‌ام می‌گردم. تنها آنچه که از فروغ دارم نام فروغ و شماره‌ی پلاکی از خانه‌ی اوست. چه مشکل است این حس و جو و چه امیدوارم من.

دوست داشتن برای فروغ کم است و من در این سطح نمی‌مانم. می‌گویند قدرِ فروغ را باید دانست، ... شعار است ... قدرِ چه چیز فروغ را ... نه، باز هم کافی نیست. آیا باید فروغ را دوباره خوانی کرد یا با خطی دیگر روی برگه‌ی جذابی دیگر بازنویسی کرد و گفت به به چه فروغی است! ... گرچه تمام اینها ارادت ما را به فروغ می‌رساند و تا حدی هم خوب است، اما تا ما را به مرحله‌ای از شناخت فروغ نرساند ناکافی هستند. فروغ بالاتر از همه‌ی اینهاست. پس چرا توقف کنم، چرا؟

سال ۱۳۸۴ و ۸۵ بود که در خدمت استاد بزرگوارم، جناب آقای دکتر حسین ابوالحسن تنهایی دوره‌ی فوق لیسانس خود را می‌گذراندم. ایشان در یکی از کلاس‌های جامعه‌شناسی معرفت به نقد جامعه‌شناختی شعر زیر پرداخت.

چرا مرا همیشه در ته دریانگاه می‌داری؟

من سردم است و از گوشواره‌های صدف بیزارم

راه برگشت به خانه را پیاده رفتم و در تمام مسیر به نقد ایشان و ناتوانایی دست‌های سیمانی خودم فکر می‌کردم. انگار کسی از گمشده‌ام خبری آورده بود و من بسیار خشنود بودم. گر چه دکتر تنهایی زیر بار اشتیاق من برای نقد فروغ بر نمی‌آمد، اما سرسختی من بیشتر بود. باید نشانی از فروغ می‌گرفتم. گه گاه شعرهایی را نزد ایشان می‌بردم و او با بردباری برای نقدشان می‌کرد. جالب بود یک مرد این چنین از فروغ می‌گفت، آنهم یک مرد اندیشمند و فاضل.

چند سال پیش به دکتر تنهایی گفتم قصد دارم یک مصاحبه درخصوص تحلیل جامعه‌شناختی شعرهای فروغ با ایشان انجام دهم. ایشان با خنده‌ای کنایه‌آمیز به تلخی پاسخم را داد:

در سراسر زمین قــد کوتاها

معیاره سسای سسجش

همیشه بر مدار صفر سفر کرده‌اند

تا زمانی که آدم‌ها حرفت را نمی‌فهمند، این کارها چه معنایی دارد. خُب، غربی یک آدم هم خیلی معنی دارد! به نظر می‌آمد که گویا دکتر تنهایی از خلوت و تنهایی فروغ دیداری داشت و برای من که پر از دغدغه‌ی فروغ بودم، گفت‌وگو با او برایم دریچه‌ای بود برای شناخت فروغ.

اشتیاق به فروغ از دوره‌ی دبیرستان به سراغ من آمد. فروغ برای من تنها یک فروغ نبود. به‌رغم آنچه برخی از غمگین بودن او می‌گفتند، فروغ برای من شور زندگی بود و هست. وقتی فروغ می‌خوانم چیزی زیر رگ‌هایم به جریان می‌افتد، زنانگی‌ام زیر پوستم حیات می‌گیرد. از شعرهای فروغ باردار می‌شوم. فروغ تبلور روح آدمیت است. فروغ به برهنگی زنانه نیاز ندارد. افکار فروغ آنقدر عریان است که می‌تواند ما را با خود به دور دست‌ها ببرد. زنانگی‌اش را آنقدر در شعرهایش به رخ می‌کشد که دیگر چه نیاز به برهنگی زنانه، چه نیاز به آرایش زنانه. فروغ را با اینها چه کار!

بالاخره یکی از این روزها که دکتر را کمی با حوصله دیدم، سر صحبت را درباره‌ی فروغ باز کردم. از ایشان خواستم تا شعری از فروغ بخواند و من هم صدای او را ضبط کردم. به‌طور اتفاقی به گفت‌وگویی جدی درباره‌ی فروغ پرداختیم. گویا شروع کردن به صحبت درباره‌ی فروغ دکتر را بی‌اختیار کرده بود و دیگر هیچ مانعی در ادامه گفت‌وگو ایجاد نکرد. گفت‌وگو تمام شد و پس از چند روز آن را برای اصلاح برای او ایمیل کردم و او هم اصلاحاتی روی متن من انجام داد. بالاخره موافقتش را برای چاپ این گفت‌وگو اعلام کرد و سرانجام صحبت ناگهانی ما درباره‌ی فروغ متنی شد که پیش روی شما است.

نه دکتر تنهایی و نه من ادعایی نداریم که با این کار فروغ را شناسانده‌ایم. البته که نه، اگرچه چراغ‌های رابطه تاریک/ند، اما امیدوارم گامی در جهت شناخت و تحلیل جامعه‌شناختی اشعار فروغ باشد.

ستاره‌های فروغ تان تابناک

تیر ماه ۱۳۹۲ لیلیا شعبانی^۱

1. L_shaabani@yahoo.com

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گرایش جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.